

Dupliek

Harrie Jansen*

Jette Westerbeek begrijpt niet hoe ik haar redenering over depressie essentialistisch kan noemen, aangezien depressie volgens haar 'zowel *nature*- als *nurture*-kanten heeft'. Ik bedoel met essentialisme dat een formeel onderscheid ten onrechte wordt aangezien voor een materieel onderscheid. Wetenschappelijke disciplines die zich met eenzelfde materieel object bezighouden, onderscheiden zich door de benaderingswijze van dat object. Daarbij produceren die disciplines hun eigen (formele) object. Het onderscheid tussen depressie als psychologisch begrip (bijvoorbeeld als vorm van emotieregulering of -vermijding) en depressie als biologisch begrip (bijvoorbeeld als vorm van serotonineregulatie) of depressie als sociologisch begrip (bijvoorbeeld als een conflictstrategie) is niet een materieel maar een formeel onderscheid. Ze kunnen alle drie even 'waar' zijn. Je kunt ze niet bij elkaar optellen. Maar in de praktijk moeten de verschillende soorten informatie wel bij elkaar worden gebracht en afgewogen.

Westerbeek wijst er in haar repliek op dat zij verschillende benaderingen van depressie heeft onderscheiden met de nadruk op een biologische versus een sociologische. Dat is zo, maar het theoretisch kader bevat geen definities waarin die verschillende benaderingen tot uitdrukking komen, laat staan operationele definities voor empirisch onderzoek. Bovendien ontbreekt de psychologische benadering zoals die in de cognitieve gedragstherapie wordt gehanteerd. Het theoretisch kader blijft te abstract om richting en structuur te geven aan empirisch onderzoek. Nergens wordt aangegeven hoe empirisch zou kunnen worden vastgesteld wanneer er in welke zin sprake is van depressie. Het betoog van Westerbeek blijft bij herhaling steken in de bewering dat sociale processen een rol spelen bij de totstandkoming van depressies zonder te laten zien welke processen dat dan zijn en hoe die concreet verlopen met welk resultaat.

De bewering dat toepassingen van de DSM een 'mede door de onderzoekers gecreëerd fenomeen' meten en ook de bewering dat depressies 'minstens voor een deel sociale constructies zijn', blijven open deuren zolang er geen empirisch criterium geformuleerd wordt waaraan zij getoetst kunnen worden. Ook het pleidooi voor 'nader onderzoek van het sociaal-constructionistische aspect' is sympathiek, maar loos zonder aanduiding van wat er dan precies onderzocht moet worden. Daar had dit boek aanzetten of voorbeelden van moeten kunnen leveren. Maar noch de analyse van depressieverhalen, noch die van NPI-dossiers geeft concreet inzicht in hoe en in welke zin (als diagnose, als klacht of als ervaren gevoel) depressies sociaal geconstrueerd worden. Bij de depressieverhalen zou daartoe een vergelijking met andere autobiografische verhalen wellicht hebben kunnen

* Harrie Jansen is socioloog, en gepensioneerd als docent medische sociologie aan de Erasmus Universiteit en als onderzoekscoördinator op het onderzoeksbureau IVO in Rotterdam. E-mail: hj.kwalon@gmail.com.

bijdragen. De variatie tussen depressieverhalen maakt niet duidelijk wat er specifiek is voor depressieverhalen.

Verder is de typologie van zelfpresentaties op zichzelf interessant, maar deze wordt ook niet specifiek gerelateerd aan de constructie van een depressiediagnose en levert dus ook geen bijdrage aan inzicht in de totstandkoming van die diagnose. Dat kan ook niet om de genoemde reden: er is geen vergelijking met zelfpresentaties van bijvoorbeeld mensen met angstklachten.

Het benoemen van rapportages door behandelaren als ‘coproducties van cliënt en psychoanalyticus’ is iets anders dan laten zien hoe die productieprocessen verlopen. Daarvoor zijn naast rapportages door behandelaren op zijn minst ook de eigen verhalen van cliënten nodig – maar veel liever nog onafhankelijke observaties van interacties, zoals in het door Westerbeek gekritiseerde onderzoek van Fijje de Boer (1994) naar interacties tussen cliënten en hulpverleners.

Literatuur

Boer, F. de (1994). *De interpretatie van het verschil: de vertaling van klachten van mannen en vrouwen in de Riagg*. Amsterdam: Het Spinhuis.